

# • ДЕТЊСТВО •

Часопис о књижевности за децу  
Година XXI, број 1,  
пролеће 2015.

*Редакција:*  
Др Јован Љуптановић,  
главни и одговорни уредник  
Др Василије Радкић  
Мр Бојана Вујин  
Раша Попов

*Секретар редакције:*  
Ивана Мијић Немет

*Лектор и коректор:*  
Мирјана Карановић  
Сања Арбутина

*Издавач:*  
Међународни центар књижевности за децу

**ЗМАЈЕВЕ ДЕЧЈЕ ИГРЕ**  
Нови Сад, Змај Јовина 26/II  
Тел. (021) 66-11-266, 66-13-648  
E-mail: zdigre@gmail.com  
www.zmajevdecjeigre.org.rs

*За издавача:*  
Душан Бурђев, директор

*Слог:*  
Ласер студио, Нови Сад

*Штама:*  
Offset print, Нови Сад

Часопис излази тромесечно  
Цена овог броја: 300,00 динара

Рачун Змајевих дејих игара  
340-11006551-47

Овај број часописа су финансирали:  
Управа за културу Града Новог Сада  
Министарство културе и информисања  
Покрајински секретаријат за културу  
и јавно информисање

## САДРЖАЈ:

### КЊИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦУ ИЗМЕЂУ КУЛТУРНОГ СРЕДИШТА И МАРГИНЕ – СРЕДИШТА И МАРГИНЕ У КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ

<b>Тијана Д. Тропин</b> , Невидљива струјања: канонизација и деканонизација у српској књижевности за децу . . . . .	3
<b>Dubravka S. Težak, Patricia S. Marušić</b> , Formiranje i rastakanje književnih kanona u književnosti za djecu . . . . .	11
<b>Тихомир Б. Петровић</b> , Естетске законитости књижевности за децу . . . . .	22
<b>Миомир З. Милинковић</b> , Књижевност за децу између естетског и утилитарног . . . . .	29
<b>Сања В. Голијанин Елез</b> , Педагошка функција књижевности за децу и њен положај у култури – канонизација и деканонизација поетичке и херменеутичке парадигме у естетском уцеловљењу процесуалне форме . . . . .	35
<b>Предраг М. Јашовић</b> , Увод у смену парадигми у области проучавања књижевности за децу . . . . .	47
<b>Снежана З. Шаранчић Чутура</b> , Есејистичке маргиналије или прилози обликовању једне песничке парадигме? . . . . .	57
<b>Јелена Г. Спасић</b> , Књижевност за младе (young adult literature) – пут од маргинализованог до јасно дефинисаног жанра . . . . .	68
<b>Анкица М. Вучковић</b> , Књижевност за децу у систему културних вредности – искуство маргине . . . . .	74
<b>Maја S. Verdonik, Petra S. Štiglić</b> , Pojavnost igrokaza u zbornicima i antologijama dječje književnosti – prinos usustavljanju književne vrste . . . . .	84
<b>Медиса А. Колаковић</b> , Књижевно дело Иве Андрића у читанкама између два рата: 1918–1945 . . . . .	91
<b>Тамара Р. Грујић</b> , Српска књижевност за децу и усмена књижевност у кључу компаратистике . . . . .	98
<b>Милутин Б. Буричковић</b> , Азербејџанска књижевност за децу између културног средишта и маргине . . . . .	105
<b>Јованка Д. Денкова, Махмут И. Челик</b> , Сказновидното во творештвото на Славко Јаневски, со посебен осврт на трилогијата за Пуши Паф ( <i>Пуши Паф во Шумиул зрад, Пуши Паф зледа од вселената, Пуши Паф зосјодар на сонийтаи</i> ) . . . . .	113



---

<b>Махмут И. Челик, Јованка Д. Денкова, Социјалниот контекст</b> во расказите за деца и млади од Есат Бајрам . . . . .	120
<b>Бранко Р. Ранковиќ, Представе о Месецу у традиционалној</b> књижевности за деца са англиског говорног подручја . . . . .	125

Рецензенти:

- Проф. др Зоран Пауновиќ,  
Универзитет у Београду, Филозофски факултет – Београд
- Проф. др Љиљана Пешиќан Љуштановиќ,  
Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет – Нови Сад
- Проф. др Виолета Јовановиќ,  
Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет у Јагодини
- Проф. др Сунчица Дениќ,  
Универзитет у Нишу, Учительски факултет у Врању

and distinctive motifs for young readers of all ages. In addition to the canon and margins, the paper also describes its origins and development, poetry and short fiction for children, as well as certain poetic and stylistic features and creative specifics of this branch of Eurasian literature.

Key words: Azerbaijan, literature, children, folklore, culture, poetics, canon

◆ *Јованка Д. ДЕНКОВА*  
*Махмут И. ЧЕЛИК*  
*Универзитет „Гоце Делчев“*  
*Филолошки факултет, Штип*  
*Република Македонија*

## СКАЗНОВИДНОТО ВО ТВОРЕШТВОТО НА СЛАВКО ЈАНЕВСКИ, СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА ТРИЛОГИЈАТА ЗА ПУПИ ПАФ (*Пупи Паф во Шумшул град, Пупи Паф гледа од вселената, Пупи Паф господар на соништата*)

АПСТРАКТ: Во овој труд авторот се осврнува кон творештвото за деца на еден од најпознатите македонски писатели за деца, Славко Јаневски, со посебен акцент врз неговата трилогија посветена на ликот на Пупи Паф. Во понатамошната анализа, авторот се осврнува на сказновидните елементи во оваа трилогија, поточно го користи сонот како литературно средство со чија помош ги меша кодот на реалното и кодот на фантастичното, моќ да се разбираат мислите на животните и да се разговара со нив телепатски и сл.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ: сказна, литература за деца, Славко Јаневски

### 1. Вовед

Славко Јаневски, прозаист, поет, член на Македонската академија на науките и уметностите, роден е во Скопје во 1920 година. Во текот на својот работен век ги има основано и уредувано списанијата за литература (Хоризонт), за хумор (Остен), и за деца (Пионер, во 1945 година). Се занимавал и со сликарство, со филмски сценарија и со режија на краткометражни филмови.

Во позначајните литературни дела што се произлезени од перото на Јаневски се вбројуваат романите: *Село зад седумте јасени*, *Две Мариш*, *Месечар*, *И бол и бес* и особено романите што го следат животот во Кукулино, а секако не ги заборавил и најмладите во неговата позната *Шекерна приказна*, *Сенкаџија на Карамба Барамба*, *Марсовци и глумци* и многу други.

### 2. Одликите на литературата за деца

Литературата за деца е мошне сериозен сегмент на секоја национална литература во светот. Нејзината подразбирлива, но секако секундарна дидактичност не ја намалува првичната и несомнена естетска вредност. Двојната рецепција на литературата за деца – таа го респектира т. н. детски аспект сакајќи да биде разбрана од децата-читатели. Но таа е разбирлива и за возрасните кои ја надраснале детската возраст – овозможува мошне широка рецепција.

Литературата за деца има благородна функција. Притоа не мислам на нејзината имплицитна и подразбирлива дидактичност. Најблагородната функција на литературата за деца е можноста на децата мошне рано да им се пријде со разбирлива, соодветна уметност која ќе може, во иднина, да го насочи нивниот вкус, навиките, вредносните критериуми.

Затоа, не е неважно со кои текстови ќе го почнеме ова влијание врз најраната детска возраст (Владова 2001).

Сонувањето во будна состојба е својствено за децата. Во пределот на сонот децата доживуваат најголеми и највозбудливи авантури, изведуваат разни спасоносни потфати, другаруваат со најопасните животни, патуваат во предели родени само во детската имагинација. Сонот е место каде детските желби, тешко остварливи на јаве, се реализираат со леснотија во сонот или во една од оние состојби блиски на сонот, кога детето им верува на сликите од својата имагинација како на објективна стварност (Вуковиќ 1979: 97).

И македонските писатели често го користат сонот како литературно средство со помош на кое се случува преодот од реално кон иреално. Според Зорица Турјачанин, во романите за деца, сонот е невидлива капија низ која малиот јунак влегува во шареноликите предели на надреалните можности. Во романите за деца, меѓу заспивањето на почетокот на делото и будењето на неговиот крај, меѓу тие две единствено цврсти определби на одвивањето на фабулата, се наоѓа просторот на „изместената стварност“ во која, на фантастичен и сказновиден начин, се разрешува реално поставениот судир (Турјачанин 1978: 36).

### 3. Анализа на сказновидното во трилогијата за Пуши Паф на Славко Јаневски

Во романот за деца и млади *Пуши Паф гостиндар на соншииџаџа*, Славко Јаневски го користи сонот како литературно средство со чија помош ги меша кодот на реалното и кодот на фантастичното, односно Славко Јаневски го користи сонот како помошно средство за преод од реално кон иреално.

Всушност, повеќето настани опишани во *Пуџи Паф господар на сониишта* од Славко Јаневски се фантастични, чудесни, иреални. Имено, уште во самиот почеток ние читателите дознаваме дека ќе читаме нешто што е невозможно да се случи, невозможно да се доживее тоа во реалноста:

Како и да е, во едно сум сигурен. Оние што ќе седат над оваа книга ќе се забавуваат. Некои и ќе воздигнуваат – О, само да можев и јас тоа да го доживеам!

Да можеше, но не можеше. Настаните за кои станува збор се дел од животот и од сонииштата на жителите од мојата улица... (Јаневски 1996: 7)

Времето и просторот/местото на одвивањето на дејството во оваа книга се недетерминирани или поточно непостоечки, нешто што е возможно само во детската фантазија. Всушност, местото на одвивање на дејството е наведено – на улицата Пупипафија. Но, кога подоцна авторот не го пишува точното име на раскажувачот туку ни го претставува со друго име Пупи Паф, не наведува да се посомневаме за вистинитоста на името на улицата Пупипафија во која се одвива дејството.

Главен лик во ова дело е Пупи Паф. И всушност тоа е ликот кој ќе не наведе да се замислиме за вистинитоста на раскажаните настани. Пупи Паф е момче на десет години, со големи уши, тенки нозе и бушава глава. Но она што го прави Пупи Паф различен од другите деца е неговата чудесна моќ. Тој има моќ да ги разбира мислите на животните, како што е случајот со мачорот Чом – Пупи Паф може да разговара со мачорот без да употребува зборови туку само со мисли, односно да воспоставува телепатски врски... и најважното Пупи Паф е господар на сонииштата. Зошто господар на сонииштата? Затоа што Пупи Паф може да влијае врз сонииштата на другите деца или луѓе, тој може да направи да сонуваат убави работи или пак да имаат кошмари.

Пупи Паф, исто така, може да избере и да си „нареди“ себеси што да сонува. Тој верува дека она што тој го сонувал во минатото му се случува денес, или оние сониишта кои што ќе ги сони денес можат во иднината навистина да се случат и на јаве.

Во тоа е мојата волшебничка моќ. Можам да сонувам кога сакам и својот сон подоцна да го доживувам како вистински настан. (Јаневски 1996: 13)

Така тој, на јаве или на сон, тргнува на пат со цел да го спаси Салеп Каја, татко на Мис Алва, и се соочува со многу тешки препреки и противници, како и во секоја сказна. Пупи Паф запознава многу ликови од неговите претходни сониишта, тој патува во земјата на демоните и таму се запознава со демоните Ропотамо и Топорамо, кои се ликови од неговите сониишта. На тој пат Пупи Паф има помошници и противници. Во улогата на помошник се јавува ликот на Мис Алва, Рамотомија... а противниците се јавуваат во ликовите на Топорамо, цвеќињата во реката кои всушност биле крвожедни пирани и сл. Во *Пуџи Паф господар на сониишта* е застапена и една митолошка тема – метаморфозата. Таа е присутна во делот кога Пупи Паф заедно со Мис Алва и мајката на демоните Ропотамо и Топорамо ја минуваат реката со чун, каде во водата забележуваат многу убави цвеќиња, но подоцна се уверуваат дека навидум убавите цвеќиња се само за гледање, а доколку се посегне по некое од нив, тоа се преобразува во пирана жедна за крв.

Преку сите овие ликови на демони, Ропотамо и Топорамо, подоцна ликовите на цуцињата со кои не запознава авторот Славко Јаневски, потоа со чудесната вода, преку двете влакна од брадата на демонот Топорамо, едното бакарно, а едното сребрено, преку моќта на сребреното влакно е претставен фантастичниот код во ова дело.

Дури и самите имиња на ликовите во *Пупи Паф господар на соншииџаиџа* не се реални туку чудни. Имињата: Тутуле, Пупи Паф, Мис Алва, Срчифилд, Помак Рикче... се имиња кои не се употребуваат за именување на дете или воопшто човек во нашата средина. И, токму кога ќе помислиме дека имињата се такви какви што се затоа што авторот не сакал да ни го открие вистинскиот идентитет на лицата, кон крајот на делото се случува нешто што уште еднаш не наведува да се размислиме за границата помеѓу реалното и фантастичното или чудесното во ова дело.

Тоа се моментите:

И – нели се настаните низ кои минав само сон во некој мој сон? (Јаневски 1996: 133).

Никој, па дури ни јас, не ќе објасни на кое место е мегдата меѓу стварноста и сонот во доживувањата низ кои минав, од средбите со близнаците Ропотамо и Топорамо до двобојот меѓу 'рфата и нејзиниот противник во пештерата. (Јаневски 1996: 134)

Вака завршува ова прекрасно дело на Славко Јаневски кое не остава во недоумица и не сме сигурни дали настаните со Пупи Паф навистина се случиле или тоа се само негови соншита, соншита кои немаат граница, соншита кои ги претпоставуваат желбите на секое дете овојпат претставени преку желбите на *Пупи Паф господар на соншииџаиџа*.

Во вториот дел од трилогијата, со наслов *Пупи Паф гледа од вселенџаиџа*, Славко Јаневски продолжува да ни ги раскажува и опишува авантурите на Пупи Паф и на другите деца и возрасни од улицата Пупипафија.

И во овој роман, како и во претходниот Славко Јаневски го користи сонот како средство со кое се случува преод од реалното во фантастичното, но овој податок за сонот го дознаваме кон крајот на делото.

Самото дело започнува така што авторот ни го наведува името на раскажувачот/нараторот во делото преку кое ќе ги дознаваме настаните, а токму тој раскажувач е Пупи Паф. Уште на почетокот Пупи Паф ни кажува дека ќе раскажува за неверојатни настани и затоа можеме да очекуваме дека и во оваа книга ќе се раскажува за фантастични, чудесни настани кои се невозможни во реалноста: „Се викам Пупи Паф и ќе раскажувам за неверојатни настани” (Јаневски 1996: 7).

Во овој роман местото на главниот лик повторно го зазема ликот на Пупи Паф, кој се наоѓа во улога на раскажувач. Пупи Паф и овде ги има своите способности, но овојпат авторот ни обработува една друга тема, тема за погледот на децата кон светот, за спознавањето на светот, за созревањето на децата преку најразлични настани...

Децата од улицата, Пупи Паф, Тутуле, Боки Тантурак и останатите се заљубуваат, растат преку ноќ, созреваат. Кај нив се раѓа желбата за откривање на светот како и прашањето каков е светот.

Каков е светот? – строго праша (Јаневски 1996: 8).

За да одговори на ова прашање Славко Јаневски ќе го искористи патописот како литературно дело. Патописот е посебен публицистичко-литературен вид во кој се опишува тоа што е видено и доживувано во друга. Патописот не е објективен опис, туку авторот внесува свое видување, свои доживувања, свои претходни знаења и идеи. Конкретно во ова дело, ликовите ќе патуваат во најразлични, за нас непознати и измислени земји, како и во вселената. Еве кои се тие места: Термиталија, Улицата на факирите и сл.

Фантастичното во ова дело го согледуваме уште во самиот почеток со доаѓањето на *Тој* (Јаневски 1996: 32).

За да ја опише таа фантастична, чудесна појава, авторот ја употребил метаморфозата како митоло-

шки елемент. Кога сите деца се заедно и зборуваат за тоа каков е светот, кај нив доаѓа птица која потоа се преобразува во силна светлина, а потоа во човек, во Тој. Со појавата на Тој, започнува развојот на дејството. Дејството се одвива преку неколку развојни линии, т.е. преку патувањата на различните ликови во различни чудни, необични земји. На тоа патување ги води токму Тој.

Најпрвин Пупи Паф патува во вселената и стигнува до вселенската кугла каде завршува неговото патување и започнува неговото раскажување. Имено, тој во таа кугла има голем екран на кој има можност да ги види своите пријатели и нивните доживувања во некои измислени земји. Пупи Паф може само да ги гледа, а не може да влијае на настаните кои ќе ги доживеат неговите драги личности.

Втората развојна линија се развива преку опис на настаните кои ги доживува Боки Тантурак. Овде дознаваме дека Боки патува во една земја која се вика Термиталија, тоа е земја на термити. Авторот го става Боки во најразлични опасности од кои на крајот тој успешно се извлекува.

Третата развојна линија е претставена со Улицата на факирите. Тоа биле многу чудни суштества кои не постојат во вистинскиот свет. Значи оваа улица и настаните кои Тутуле ќе ги доживее таму не можат да бидат реални/можни.

Во *Пупи Паф гледа од вселената* забележуваме и појава на многу необични суштества, но и појава на суштества кои ги има во реалноста, само се малку поинакви. Таков е случајот со Модра Чурилка. Станува збор за една свиња која има моќ да ги маѓепса луѓето. Ова е еден податок од кој согледуваме дека и денес има луѓе кои веруваат дека постои нешто натприродно, нешто што може да влијае на човековата судбина.

Друг сказновиден елемент е и музејот на живи предмети. Станува збор за музеј во кои има најраз-

лични предмети, кои со допир од определена личност можат да оживеат и да дејствуваат како сосема живи и разумни суштества. Овој сказновиден елемент е во делот кога Пупи Паф ни раскажува за случките кои ги доживува неговиот пријател Рокче. И овој како и останатите настани Пупи Паф ни ги раскажува откако претходно ги гледа на големиот екран во вселенската кугла.

И на крај, ова дело не би имало сказновидни елементи доколку не заврши сказновидно, фантастично, среќно. Откако ќе го завршат истражувањето на светот во најразлични земји, главните јунаци чувствуваат носталгија за дома и посакуват да се вратат во својата Пупипафија. А тоа е токму она што Славко Јаневски го прави, ги враќа дома.

Сосема на крај, авторот не враќа во старата куќичка во која претходно беа собрани Пупи Паф и останатите и ги буди.

Во куќата, низ чии проретчени ќерамиди се назирале предвечерното небо, со мене беа Боки Тантурак, неговиот братучед Тутуле, Помак со својот скакулец Роби и Рокче.

Ми се стори дека се будат од некој сон што никогаш не ќе го запомнат. Не знаеја какви настани видов на екранот во вселенската кугла и низ какви патешствија тие минале. Не знаеја. (Јаневски 1996: 129)

Ова е моментот кога дознаваме дека всушност се било сон и ништо од настаните и случувањата не е точно. Тоа било само сон кој го сонил Пупи Паф. Но што ако Пупи Паф навистина има моќ буден да сонува? Што ако има моќ да влијае врз сонштата на другите? Што ако тој е навистина господар на сонштата?

Третиот дел од трилогијата на Јаневски е со наслов *Пупи Паф во Шумикул град*. Како и во останатите два романи и во овој роман преовладуваат фантастично-сказновидни елементи. Речиси и да нема реалистични моменти. Уште од самиот наслов претпоставуваме дека местово на главниот лик во ова дело



му припаѓа повторно на Пупи Паф. Пупи Паф овој пат раскажува за неверојатни настани кои ги доживеал на Земјата, но на некои сосема измислени места. Всушност тоа е и еден од сказновидните елементи – дејството се одвива на место кое во реалноста не постои.

И во *Пупи Паф во Шумшул град*, главниот јунак на патот кон својата цел се сретнува со многу помошници и противници, така што и овде, како и во сказните, можеме да направиме шема со која би ги одредиле објектот, субјектот, противниците и сл.

Во улога на субјект е токму Пупи Паф кој има своја цел. Имено тој тргнува на пат околу светот и доаѓа до едно измислено место, наречено Шумшул град. Таму жителите се несреќни поради едно необично суштество кое ги одделува од своето родно место и ги носи далеку да работат за туѓи цели. Така Пупи Паф како хумано дете ќе се обиде да им помогне на луѓето од Шумшул град и да го уништи чудовиштето наречено Мортенија. Така објект станува неговата цел.

Кон остварување на таа цел Пупи Паф стекнува помошници кои се доста необични. Во улога на помошници се јавуваат владетелот на пајациите којшто бил доста необичен, односно главата му била од злато и имал волшебна пајажина, потоа и жеравот кој, исто така, е необичен. Тој е со големина помала и од скакулец и со лилава боја. Токму тој е оној кој го предупредува Пупи Паф на опасностите кои можат да го снајдат.

Доста интересна и досега најнеобична појава е појавата на куќата што воздигнува. Не, не е метафора или персонификација, туку станува збор за вистинска, необична куќа што зборува. Освен што зборува таа има моќ и да претскажува, и токму ова е куќата што предвидела дека ќе се појави некој кој ќе ги спаси жителите на Шумшул град од рацете на Мортенија, а името на спасителот е Пупи Паф.

И како помошник ќе се појави и едно антропоморфно битие, тоа е детето Додо со кого Пупи Паф ќе се запознае во рудникот за дијаманти.

Овде не завршуваат сказновидните елементи и митови. Тие се присутни и во ликовите кои се во улога на противници, оние кои ќе се обидат да го спречат Пупи Паф да ја постигне својата цел и да ги спаси жителите на Шумшул град.

Главниот противник на Пупи Паф е чудовиштето Мортенија.

...Од една врата влеговме низ друга и веќе бевме во широка одаја, не премногу осветлена, но сепак dostatно за да видам необично суштество, прилично слично на пилип: огромна многуока глава, од која се протегаа долги пипаа. Мортенија, за која пред тоа не знаев каква е, не беше ништо друго туку чудовиште од кое и камен ќе се наморничавеше... (Јаневски 1996: 104)

Токму така изгледала Мортенија. Но подоцна ќе дознаеме дека таа не била чудовиште туку робот кој работи на струја. Со оваа појава на робот во делото на Славко Јаневски тој веќе навлегува и во една друга сфера на пишување, тоа е научно-фантастичната сфера, каде појавата на ваков тип на суштества-роботи е сосема нормална појава.

Информацијата дека Мортенија е робот ќе ја искористи токму Пупи Паф и ќе ја уништи Мортенија. За да го постигне тоа тој и го исклучил напојувањето и таа престанува да живее, а со тоа Пупи Паф ја исполнил својата цел. Ги ослободил жителите на Шумшул град од многувековното ропство.

Како дополнителни противници на Пупи Паф се и гардистите на Мортенија, кои ги извршуваат безусловни нејзините наредби. Тие не биле ни свесни дека и самите тие се робови на Мортенија. Робови на еден робот – машина. Но, со уништувањето на Мортенија, Пупи Паф ќе ги ослободи и гардистите и ќе ги насочи кон едно место каде што ќе можат

мирно и чесно да си го заработуваат својот леб, занимавајќи се со лов, риболов и земјоделство.

Интересна појава е и присуството на еден доста необичен човек. Човек со два гласа кои постојано се караат меѓусебно, и изгледа како тој човек да има двојна свест и секој од гласовите си зборува поединечно за својата. Дури и кога човекот спие, гласовите зборуваат.

Вредна за споменување е и шумата на четирите годишни времиња, која не е многу чест елемент во сказните, или во делата со сказновидни елементи.

Деновите во шумата на четирите годишни времиња не траеја долго. А ни ноките. Колку што умеев да пресметам, се сменуваа на секои четириесет секунди. (Јаневски 1996: 89)

И во ова дело, како и во останатите делови од трилогијата за Пупи Паф, главниот лик има моќ да комуницира со најразлични животни, птици и сл. Дури може да се разбира со нив без да зборува, туку само со помош на мислите. Неговата моќ како господар на сонштата во ова дело не е многу изразена.

Како една важна филозофска идеја на ова дело можеме да ја истакнеме присутноста на темата за хуманост. Пупи Паф е пример за тоа. Тој ќе си го стави својот живот во опасност само за да им помогне на другите, и тоа да помогне на личности кои воопшто не ги познавал и претходно не постоеле во неговиот живот. Со ова Славко Јаневски на децата, а и нам на возрасните, ни пренесува една важна порака – треба да се биде хуман и да им се помага на луѓето секогаш кога ќе можеме, затоа што доброто со добро се враќа. Во овој случај, доброто на Пупи Паф е возвратено со добро. Тој се стекнал со многу пријатели кои ќе му бидат должни додека се живи. Пријатели кои доколку Пупи Паф е во опасност нема да се мислат дали да го ризикуваат својот живот за да му помогнат нему. Порака-та е да токму за ова вреди да се живее – за стекну-

вање на вистински пријатели кои би направиле се за нас.

Во трилогијата за Пупи Паф, во сите овие три дела, Славко Јаневски вметнува песнички. Тие се користени во моментите кога ликовите сакаат да кажат некоја сказна, да комуницираат меѓу себе, кога Пупи Паф им поклонува сонштата на своите пријатели и сл.

Пример:

*... И ќе дојде такаво време,  
Морјенија се ќе земе.  
Од Ливерпул до Ајшина  
границиие ќе се кинаиџ.  
Границиие ќе се кинаиџ  
Од Перу до Арџениџина.  
Од Чикаџо до Оџава  
Морјенија ќе ја славаиџ.  
Ќе се џее на сџо сџирани:  
„Госџодарка наша сџиани!“  
Накусо  
на сџиџе луџе,  
живоџни и расџенија,  
госџодарка ќе им биде  
големата Морјенија*

(Јаневски 1996: 41).

### Заклучок

Трите книги во кои се опишуваат авантурите на Пупи Паф и на другите од улицата Пупипафија во некој наш град се последни дела на Јаневски и претставуваат своевидна трилогија, испреплетена со хумор и со фантастика, во проза и во стихови.

Овие книги изобилуваат со необични ликови, животни, карактеристики на ликовите кои се несекојдневни. Се вбројуваат во делата за деца затоа што се опишуваат авантурите токму на едно дете. И кој ако не дете ќе го разбере Пупи Паф најдобро од сите!

- Владова, Јадранка. *Литература за деца*. Скопје: Гурѓа, 2001.
- Вуковиќ, Ново. *Иза граница могућег*. Београд: Научна књига, 1979.
- Денкова, Јованка. *Книжевност за деца*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, 2011.
- Јаневски, Славко. *Пути Паф во Шумиул град*. Скопје: Детска радост, 1996.
- Јаневски, Славко. *Пути Паф гледа од вселената*. Скопје: Детска радост, 1996.
- Јаневски, Славко. *Пути Паф господар на соншката*. Скопје: Детска радост, 1996.
- Турјачанин, Зорица. *Роман за деца*. Сарајево: Завод за уџбенике, 1978.

Jovanka D. DENKOVA  
Mahmut I. ĆELIK

FAIRY TALE ELEMENTS IN THE WORK  
OF SLAVKO JANEVSKI, WITH SPECIAL  
REFERENCE TO THE TRILOGY ABOUT PUPI PAF

#### Summary

In this paper the author refers to the work of one of the most famous Macedonian writers for children, Slavko Janevski, with special emphasis on his trilogy dedicated to the character of Pupi Paf. In further analysis, the author addresses to the fairy tale elements in this trilogy, using the dream as a literary tool with which to mix code and the actual code of the fantastic power to understand the thoughts of animals and talk to them telepathic etc.

Key words: fairy tale, children's literature, Slavko Janevski

◆ Махмут И. ЧЕЛИК  
Јованка Д. ДЕНКОВА  
Универзитет „Гоце Делчев“  
Филолошки факултет, Штип  
Република Македонија

## СОЦИЈАЛНИОТ КОНТЕКСТ ВО РАСКАЗИТЕ ЗА ДЕЦА И МЛАДИ ОД ЕСАТ БАЈРАМ

АПСТРАКТ: Во делата од детската литература, развојот на личноста на децата треба да е во согласност со општествениот и социјален развој. Со делата од детската литература, потребно е децата да се спознаат себе си, да се соочат со другите луѓе од нивното опкружување, да научат како можат да пронајдат решение за можните проблеми со кои ќе се соочат во текот на животот, да ги разберат културните, општествените и социјалните вредности, се со цел да ги воочат вредностите за да можат да формираат свое сопствено мислење врз основа на стекнатото искуство и да постапуваат во согласност со истото. Поради ова, делата од детската литература имаат важен придонес кон општествената и културна социјализација на децата. Во овој контекст Есат Бајрам, еден од турските писатели во Македонија, во својата книга Аливели со раскази за деца, ја проучува детската социјализација и факторите кои влијаат на неа. Како резултат на ова, книгата со раскази за деца Аливели на Есат Бајрам, во време на Бившата Југославија, претставува значајно дело со кое писателот направил голем придонес кон развојот на социјализацијата на децата и самиот пристап кон истата.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ: дете, литература, социјализација